

REFORMÁTUS KÁNTOR

— Szerkeszti: Bódiss Tamás és Dávid István —

Elgondolkodtató mondatok Karasszon Dezső könyvéből

„Meg kell tanulnunk, amikor erre van szükség, egyszerűen csöndben maradni. Egy vasárnapi vagy ünnepnap ikerformátus istentisztelet elé a várakozásteljes, csöndes készülődés ezerszer jobban odaillik, mint ami ma tipikusnak nevezhető: az orgona zúg (amúgy „általánosságban”), az egymás után érkező gyülekezeti tagok pedig ezt a megemelt zajszintet próbálják részint köszönéseikkel, részint sietős, és az esetek tekintélyes részében egyáltalán nem a templom közegének megfelelő közléseikkel túlkiabálni. Ha viszont képesek voltunk (eleinte akár a megszokásokkal és az elvárásokkal szemben) csöndben maradni, akkor, mire a harang elhallgat, vagy mire a lelkipásztor elindul a Mózes-szék felé, ideálisan megérték egy istentiszteleti preludium, mondjuk így, lélektani előfeltételei.

A jelenkori református istentisztelet ugyanis nem csak antagonisztikus ellene képe a reformátori ideálnak, hanem, hogy úgy mondjuk, a „csontváza” is. Ez azt jelenti, hogy számos olyan pontja van, ahova a megfelelő funkciójú szertartási ének a zavarkeltés veszélye nélkül, zökkenőmentesen odailleszthető.

Ha egy gyülekezetben akár csak három-négy embert sikerül találni, akik erre a szolgálatra hetenkénti rendszerességgel vállalkoznak (ahogy, mondjuk, a missziói vagy a gazdasági bizottság tagjai is meghatározott ütemterv szerint végzik a maguk munkáját), akkor az istentiszteleteink kétpólusú történelemből hárompólusúvá válnak. Ennek a változásnak az áldásai tapasztalataink szerint beláthatatlanok. És jó tudni, hogy általa nem csak a saját őseinkhez, például Huszár Gálhoz kerültünk közelebb, hanem a bibliai és a kora keresztyén mintákhoz is, amelyekben mindenütt kettőnél több szereplős, gazdag liturgikus történet tárul a szemünk elé.

... ma az egyik legmasszívabb akadálya az, hogy egyszerűen nem énekelünk, legalábbis messze nem eleget, és messze nem elég nagy felületen. Márpedig a hatása kifejtéséhez, mint valami gyógyító kenőcsnek, az éneknek is arra van szüksége, hogy nagy felületen, hosszú versszakokon és hosszú percekön keresztül érintkezhessek velünk, hogy belénk hatolhasson, hogy átjárhassa a lelkünket (hiszen a prédikációnak sem elég csak a vázlatát elmondani!). Ha ez rendszeresen elmarad, a lelkipásztor is, a gyülekezet is egyre kevésbé érzi, mire jó ez, vagyis

legközelebb megint eggyel-kettővel kevesebb versszak kerül ki az ének-kirakó táblára, és az egész közösség máris benne kering egy circulus vitiosusban. Milyen egyszerű a régiék receptje: három teljes zsoltárnyi lelki fürdőt kell venni, mielőtt Isten ítéletes vagy kegyelmes, megrendítő vagy megvidámító Igéje előtt megnyitnánk a szívünket. És hát egyáltalán nem elhanyagolható a dolog pusztán technikai vetülete sem: énekelni az tud, aki énekelni szokott, aki pedig két-három versszaknyi nyüszögés után folyton abba hagyja a dolgot, az egyre rosszabbul fog énekelni.

Végül az imaórák megmutatják a szükségességét, egyben a lehetőségét valami nagyon fontos dolognak: annak, hogy a 21. századi magyar református hívek visszaengedjék, vagy újra meghívják az Istent a hétköznapjaikba.”

A könyv a Kálvin Kiadónál jelent meg 2008-ban. Első részében (Szertartási énekek) a protestáns graduálok legfontosabb műfajait (hymnusz, antifónás zsoltározás, szekvencia Te Deum) ismerteti kottapéldákkal illusztrálva. A második rész a protestáns orgonazene kérdéseit tárgyalja a reformációtól napjainkig vett példákat említve. A harmadik rész (A liturgia követelményrendszere) a reformáció korának istentiszteleti modelljeit és ezek ma érvényes tanulságait igyekszik az olvasó elé tárni — ebből a részből valók a fent idézett mondatok is.

2009. május 22-én a Kárpát-medencei református egyházak közös alkotmány elfogadásával fejezték ki és tették intézményessé egységüket. Az ily módon megalakult Magyar Református Egyház új istentiszteleti példatár összeállításán is dolgozik. A példatár alapelveit a Liturgikai Bizottság állította össze, melyben az egyházi ének és az egyházzene szerepének tisztázása is helyet kapott.

Igen időszerű a magyar református egyházzene alapvető kérdéseiről írni, mert az utóbbi két évtizedben mind a Kálvin-kutatásban, mind az egyházzenei és liturgikai kérdések kutatásában új eredmények születtek, de az istentiszteleti gyakorlat szintjén is jelentős változások történtek.

A Liturgikai bizottság munkáját legrészletesebben a Confessio folyóirat 2008. évi második száma ismerteti, melyből az egyházzenére vonatkozó részt — Bódiss Tamás munkáját — az alábbiakban közöljük.